Obsah

ÚVOD 7

1 ETIKA, PROSOCIÁLNOST A SOCIÁLNĚ-EMOCIONÁLNÍ UČENÍ 9

1.1 Etika a etické kompetence 9

1.1.1 Etika 9

1.1.1 Etické kompetence 10

1.2 Sociálně-emocionální učení a sociálně-emoční kompetence 12

1.2.1 Sociálně-emocionální učení 12

1.2.2 Sociálně-emoční kompetence 14

1.3 Prosociálnost 16

1.3.1 Evoluční aspekt prosociálnosti 17

1.3.2 Osobnostní determinanty prosociálního chování 18

1.3.3 Další faktory rozvoje prosociálnosti 21

1.4 Komparace etické a sociálně-emoční kompetence, jejich přesah do prosociálnosti 23

1.4.1 Souvislost kompetence k sebeuvědomování, sebeřízení, sociálnímu cítění s etickou kompetencí a prosociálním chováním 23

1.4.2 Souvislost vztahových dovedností, kompetence k zodpovědnému rozhodování s etickou kompetencí a prosociálním chováním 24

1.5 Sociálně-emoční kompetence a prosociálnost ve vzdělávání 25

2 ETICKÁ VÝCHOVA A SOCIÁLNĚ-EMOCIONÁLNÍ UČENÍ 27

2.1 Východiska etické výchovy 27

2.1.1 CDP (Child Development Project) 27

2.1.2 Základní principy etické výchovy 28

2.1.3 Slovenský model etické výchovy Ladislava Lencze 29

2.2 Etická výchova v České republice 31

2.2.1 Historie etické výchovy v ČR 31

2.2.2 Základní principy etické výchovy 35

2.3 Etická výchova a sociálně-emocionální učení ve světě 44

2.4 Vliv etické výchovy a sociálně-emocionálního učení na osobnostní rozvoj žáků 46

2.4.1 Výzkumné poznatky o efektu sociálně-emocionálního učení 46

2.4.2 Výzkumné poznatky o efektu etické (morální, prosociální) výchovy 50

3 ETICKÁ VÝCHOVA V KONTEXTU SOCIÁLNĚ-EMOČNÍCH KOMPETENCÍ (výzkumný projekt) 60
3.1 Metodický rámec, výzkumný soubor a analýza dat 61
3.2 Výsledky deskriptivní studie 64
3.2.1 Význam etické výchovy a formy její realizace ve vyučování 64
3.2.2 Účinnost etické výchovy na rozvoj sociálně-emočních kompetencí 67
3.2.3 Souvislost mezi realizací etické výchovy a její efektivitou 77

4 PODPORA OSOBNOSTNÍHO, SOCIÁLNÍHO A ETICKÉHO ROZVOJE V PEDAGOGICKÉ PRAXI 79
4.1 Systémová podpora etické výchovy a sociálně-emocionálního učení 79
4.2 Implementace etické výchovy v českém a slovenském kontextu 81
4.3 Etická výchova v českém vzdělávání: kontinuita, inovace a perspektivy 82
4.3.1 Posílení etické výchovy ve školní praxi 83
4.3.2 Profesionalizace pedagogů v oblasti etické a charakterové výchovy 85
4.4 Etická výchova v kontextu vzdělávací strategie a kurikula 87
4.4.1 Klíčové kompetence 87
4.4.2 Mezipředmětové vazby 88
4.4.3 Metodická podpora pro základní školy 91
4.5 Výzvy etické výchovy 95

SOUHRN 97

SUMMARY 100

SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ A GRAFŮ 104

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY 105

PŘÍLOHA 123
Metodická podpora implementace programu Etická výchova pro ZŠ